УДК 378:37-051:005.336.4-027.561(045)
DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2024.101.13

Шпаляренко Ю. А.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА, ОРІЄНТОВАНОГО НА СТУДЕНТА

У статті проведено всебічний аналіз ролі педагогічної майстерності викладача у формуванні освітнього середовища, орієнтованого на студентів. Педагогічна майстерність розглядається як багатогранне явище, що включає професійні компетентності, здатність до постійного саморозвитку, критичного самоаналізу та вміння використовувати сучасні інноваційні методики й підходи. Викладач, який постійно вдосконалює свої навички, здатний враховувати індивідуальні потреби та можливості кожного студента, що є особливо важливим у контексті особистісно орієнтованого навчання.

Особливу увагу приділено студент-центричному підходу, який змінює традиційну модель навчання: студенти стають активними учасниками освітнього процесу, де викладач виступає наставником і фасилітатором, а не лише джерелом інформації. Такий підхід вимагає залучення інтерактивних технологій, змішаного навчання та інноваційних методів, що сприяють підвищенню мотивації, розвитку ініціативності та критичного мислення студентів. Наголошено, що використання новітніх технологій дозволяє студентам глибше залучатися в навчальний процес, активізуючи їхню роль, і підвищує їхній рівень зацікавленості, завдяки чому засвоєння навчального матеріалу стає більш ефективним і осмисленим.

У статті підкреслено важливість взаємодії між викладачем і студентом, яка базується на співпраці, довірі, взаєморозумінні та відкритій комунікації. Виявлено, що така взаємодія сприяє не лише ефективному засвоєнню знань, а й формуванню професійних компетентностей, необхідних для успішної кар'єри студентів. Розкрито значення цієї взаємодії у розвитку самостійності студентів та їхній здатності приймати рішення в реальних професійних ситуаціях.

Крім того, акцентовано увагу на важливості емоційної компетентності викладача, яка відіграє ключову роль у створенні сприятливого емоційного клімату під час навчання.

Ключові слова: *педагогічна майстерність, освітнє середовище, студент-центричний підхід, інноваційні методи, взаємодія викладача і студента, професійні компетентності, активне навчання, змішане навчання, критичне мислення, наставництво.*

Сучасна система освіти зазнає суттєвих змін під впливом глобалізаційних процесів, швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та зміни вимог до підготовки фахівців. Одним із ключових аспектів цих змін є переорієнтація освітнього процесу на особистісний розвиток студента, де педагогічна майстерність викладача виступає важливим чинником створення ефективного освітнього середовища. Сучасні студенти потребують не лише передання знань, а й розвитку критичного мислення, творчих здібностей та самостійності, що вимагає від викладача нових підходів і методів роботи.

Однак виникає проблема: як саме педагогічна майстерність викладача впливає на формування освітнього середовища, орієнтованого на студента? В умовах зростання кількості студентів, індивідуальних освітніх траєкторій та впровадження інноваційних методик зростає необхідність у викладачах, здатних гнучко адаптуватися до потреб аудиторії, створювати атмосферу співпраці та підтримки, мотивувати студентів до активної участі у навчальному процесі.

Важливість проблеми також зумовлена тим, що далеко не всі викладачі мають достатній рівень педагогічної майстерності для формування студент-центрованого середовища, що ускладнює досягнення поставлених перед освітньою системою завдань. Таким чином, дослідження впливу педагогічної майстерності на формування такого середовища є актуальним та необхідним для вдосконалення освітнього процесу.

Педагогічна майстерність викладача давно привертає увагу науковців, які досліджують її роль у створенні ефективного освітнього середовища. На сьогодні існує кілька наукових підходів до вивчення цього феномену, кожен з яких підкреслює важливість певних аспектів педагогічної діяльності. Важливу роль у цьому контексті відіграють роботи, присвячені питанням студент-центричного підходу в освіті.

Антонова О. Є. акцентує увагу на тому, що педагогічна майстерність є комплексом професійних знань, умінь і навичок, які дозволяють викладачу ефективно організувати навчальний процес, адаптуючи його до індивідуальних потреб студентів [1, с. 12]. Дослідниця підкреслює, що майстерність викладача вимагає постійного розвитку та вдосконалення, особливо в умовах динамічних змін у сучасній освіті.

Важливим внеском у розуміння педагогічної майстерності є праці Ващенка І. М., який наголошує на необхідності тісної взаємодії викладача та студента як основи успішного освітнього середовища [3, с. 45]. Він доводить, що викладач має відігравати роль фасилітатора, що стимулює студентів до активного навчання і творчого мислення.

Бондаренко О. В. зосереджує увагу на впливі студент-центричного підходу на формування професійних компетентностей студентів. Вона зазначає, що цей підхід сприяє не лише поглибленню знань, але й розвитку мотивації студентів до самостійного опанування матеріалу [2, с. 30].

Гончарук О. М. у своєму дослідженні показує, як освітні середовища впливають на розвиток педагогічної майстерності викладачів, зокрема через впровадження інтеграційних підходів до навчання [4, с. 23]. Її робота підкреслює необхідність створення середовища співпраці між викладачами та студентами, що є основою успішного навчального процесу.

Також варто звернути увагу на дослідження Руденка О. В., яке розкриває методи розвитку педагогічної майстерності у викладачів вищих навчальних закладів через впровадження інноваційних технологій і методик [11, с. 47]. Він доводить, що інтеграція інноваційних підходів значно підвищує якість взаємодії між викладачем і студентами, сприяючи створенню більш гнучкого та адаптивного освітнього середовища.

Ці дослідження підтверджують, що педагогічна майстерність викладача є визначальним чинником у формуванні освітнього середовища, орієнтованого на студента, та вимагає постійного вдосконалення з боку педагогів.

Мета статті – визначення ролі педагогічної майстерності викладача у формуванні освітнього середовища, орієнтованого на студента. Зокрема, досліджуються основні компоненти педагогічної майстерності, які сприяють ефективному впровадженню студент-центричного підходу в навчальний процес. Також метою є виявлення інноваційних методів, які можуть бути використані викладачами для підвищення якості взаємодії зі студентами, мотивації до навчання та розвитку їхніх творчих і критичних навичок.

Основні завдання:

– Розглянути ключові аспекти педагогічної майстерності викладача.

– Проаналізувати вплив педагогічної майстерності на формування студент-центричного освітнього середовища.

– Визначити методи й технології, що сприяють розвитку педагогічної майстерності в сучасних умовах.

– Оцінити вплив інновацій на ефективність навчального процесу та взаємодію викладача зі студентами.

Педагогічна майстерність викладача є комплексом особистісних і професійних якостей, які забезпечують успішність його діяльності та формують освітнє середовище, орієнтоване на студента. Вона включає не лише вміння передати знання, але й здатність викладача до рефлексії, взаємодії з аудиторією та використання сучасних технологій і методик.

Антонова О. Є. підкреслює, що майстерність викладача полягає в здатності до адаптації навчальних методів до індивідуальних потреб студентів. Вона зазначає, що створення індивідуалізованих освітніх траєкторій допомагає розкрити потенціал кожного студента, що є ключовим аспектом студент-центричного підходу [1, с. 14]. Це підтверджується й іншими дослідженнями, які вказують на важливість застосування інноваційних підходів у навчальному процесі [5, с. 58].

Студент-центричне середовище орієнтоване на активну участь студентів у процесі навчання, їхню мотивацію та розвиток критичного мислення. Бондаренко О. В. наголошує, що цей підхід вимагає від викладачів нових професійних компетентностей: вони мають виступати не лише як джерела знань, але й як наставники, які сприяють особистісному й інтелектуальному зростанню студентів [2, с. 27].

Важливим аспектом студент-центричної освіти є акцент на самостійність у навчанні, яка повинна бути підтримана викладачем через створення середовища, що заохочує ініціативність і відповідальність студентів. Ващенко Л. В. зазначає, що викладачі, які успішно реалізують цей підхід, створюють атмосферу взаємодії, де студенти відчувають себе співучасниками освітнього процесу, а не пасивними споживачами знань [3, с. 46].

У сучасних умовах розвитку технологій важливою складовою педагогічної майстерності є вміння інтегрувати інноваційні методики у навчальний процес. Євдокименко О. М. підкреслює, що використання інтерактивних технологій, таких як онлайн-курси, мобільні додатки та платформи для дистанційного навчання, сприяє підвищенню зацікавленості студентів у навчанні та активізує їхню участь у освітньому процесі [5, с. 59].

Одним з найбільш ефективних інструментів є технології змішаного навчання, які поєднують традиційні методи з дистанційними форматами. Це дозволяє викладачу більш гнучко реагувати на освітні потреби студентів, створюючи персоналізовані траєкторії навчання. Смирнова О. Г. також зазначає, що впровадження таких технологій значно підвищує якість освітнього процесу та робить його доступнішим для студентів з різними рівнями підготовки [12, с. 145].

Ефективне освітнє середовище неможливе без налагодженої взаємодії між викладачем і студентами. Руденко О. В. наголошує на тому, що педагогічна майстерність полягає не лише в глибоких знаннях предмету, але й у вмінні знайти підхід до кожного студента, враховуючи його особистісні та навчальні особливості [11, с. 48]. Викладач має бути не лише лектором, але й наставником, який розвиває вміння студентів до самостійного навчання.

Кузьмін С. О. зазначає, що створення середовища співпраці, де студенти можуть вільно висловлювати свої думки, задавати питання і брати активну участь у дискусіях, сприяє глибшому засвоєнню знань і розвитку критичного мислення [7, с. 37]. Він також підкреслює, що така взаємодія підвищує рівень довіри між викладачем і студентами, що є важливою умовою для ефективного навчання.

Одним із ключових завдань викладача є формування у студентів професійних компетентностей, які є важливими не лише для майбутньої професійної діяльності, але й для їхнього особистісного розвитку.

Петров В. Г. підкреслює, що успішна реалізація цього завдання можлива тільки за умови, коли викладач використовує сучасні методи навчання, які враховують потреби та інтереси студентів [10, с. 91].

Впровадження активних методів навчання, таких як проблемне навчання, проєктна діяльність та групові дискусії, сприяє розвитку у студентів таких важливих навичок, як командна робота, комунікація та критичне мислення. Це, в свою чергу, дозволяє формувати більш ефективну та конкурентоспроможну модель підготовки фахівців, що відповідає вимогам сучасного ринку праці.

Висновки. У результаті проведеного дослідження було визначено, що педагогічна майстерність викладача є ключовим чинником у формуванні освітнього середовища, орієнтованого на студента. Ефективний викладач повинен не тільки володіти глибокими знаннями свого предмета, але й застосовувати інноваційні методики та індивідуальні підходи, що сприяють активному залученню студентів до навчального процесу.

Висновки можна сформулювати наступним чином:

1. Педагогічна майстерність включає не лише професійні компетентності, але й здатність до рефлексії, самоаналізу та впровадження інноваційних технологій у навчання.

2. Студент-центричний підхід вимагає створення освітнього середовища, де студент є активним учасником процесу навчання, а викладач – наставником і фасилітатором.

3. Інноваційні технології, такі як інтерактивні методи, змішане навчання та онлайн-ресурси, підвищують мотивацію студентів і покращують якість взаємодії в освітньому процесі.

4. Ефективна взаємодія між викладачем і студентом базується на довірі, співпраці та вільному обміні ідеями, що сприяє розвитку критичного мислення та творчих здібностей.

5. Використання активних методів навчання дозволяє формувати у студентів професійні компетентності, необхідні для успішної кар'єри та особистісного розвитку.

Отже, педагогічна майстерність викладача є основою для створення динамічного й адаптивного освітнього середовища, яке відповідає сучасним викликам та потребам студентів.

Використана література:

1. Антонова О. Є. Педагогічна майстерність у контексті інноваційних змін сучасної освіти. *Наукові записки. Серія : Педагогіка*. 2019. № 5. С. 12–20.
2. Бондаренко О. В. Формування студент-центричного середовища у вищій школі : сучасні підходи. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. 2020, № 14. С. 25–33.
3. Ващенко Л. В. Професійна компетентність викладача як основа ефективної взаємодії зі студентами. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2021. № 3. С. 43–49.
4. Гончарук І. М. Освітні середовища та педагогічна майстерність : шляхи інтеграції. *Проблеми сучасної педагогіки*. 2021. № 11. С. 18–27.
5. Євдокименко О. М. Інноваційні педагогічні технології у формуванні майстерності викладача. *Педагогічні науки : теорія та практика*. 2020. № 9. С. 56–62.
6. Іваненко С. В. Психолого-педагогічні аспекти взаємодії в навчальному процесі. *Науковий вісник ПНПУ*. 2019. № 2. С. 77–84.
7. Кузьмін С. О. Студент-центричний підхід в освіті : виклики та перспективи. *Освітні інновації*. 2020. № 8. С. 34–42.
8. Левченко В. І. Педагогічна майстерність викладача : технологічний аспект : монографія. Київ : Видавництво КНУ, 2018. 312 с.
9. Нікітіна Л. О. Вплив професійної майстерності викладача на мотивацію студентів. *Освіта та педагогічна наука*. 2021. № 12. С. 14–22.
10. Петров В. Г. Формування компетентностей у контексті студент-центрованого підходу. *Наукові записки НУБіП*. 2019. № 4. С. 89–98.
11. Руденко О. В. Розвиток педагогічної майстерності у викладачів вищої школи. *Педагогічна майстерність та інновації*. 2020. № 2. С. 44–52.
12. Смирнова О. Г. Інновації в педагогічній діяльності: досвід і перспективи : монографія. Харків : Видавництво ХНУ, 2019. 288 с.
13. Соколов М. А. Формування студент-центричного освітнього середовища : педагогічні інструменти. *Освіта XXI століття*. 2020. № 6. С. 19–26.
14. Тарасенко Ю. М. Педагогічна майстерність у контексті компетентнісного підходу. *Збірник наукових праць КНУ*. 2019. № 7. С. 66–73.
15. Черненко А. В. Взаємодія викладача та студентів: формування ефективного освітнього середовища. *Педагогічний дискурс*. 2021. № 9. С. 27–35.

***References*:**

1. Antonova O. Ye. (2019). Pedahohichna maisternist u konteksti innovatsiynykh zmin suchasnoi osvity [Pedagogical mastery in the context of innovative changes in modern education]. *Naukovi zapysky. Seriya : Pedahohika*. № 5. S. 12–20 [in Ukrainian].
2. Bondarenko O. V. (2020). Formuvannia student-tsentrystsirovoho seredovyscha u vyshchii shkoly : suchasni pidkhody [Formation of a student-centered environment in higher education: modern approaches]. *Zbirnyk naukovykh prats. Pedahohichni nauky*. № 14. S. 25–33 [in Ukrainian].
3. Vashchenko L. V. (2021). Profesijna kompetentnist vykladacha yak osnova efektyvnoi vzaemodii zi studentamy [Professional competence of the teacher as the basis for effective interaction with students]. *Vysnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*. № 3. S. 43–49 [in Ukrainian].
4. Honcharuk I. M. (2021). Osvitni seredovyshcha ta pedahohichna maisternist: shliakhy intehratsii [Educational environments and pedagogical mastery: paths of integration]. *Problemy suchasnoi pedahohiky*. № 11. S. 18–27 [in Ukrainian].

5. Yevdokymenko O. M. (2020). Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohii u formuvanni maisternosti vykladacha [Innovative pedagogical technologies in the formation of teacher mastery]. *Pedahohichni nauky : teoriya ta praktyka*. № 9. P. 56–62 [in Ukrainian].
6. Ivanenko S. V. (2019). Psykholohichni ta pedahohichni aspekty vzaemodii v navchalnomu protsesi [Psychological and pedagogical aspects of interaction in the educational process]. *Naukovi visnyk PNPU*. № 2. S. 77–84 [in Ukrainian].
7. Kuzmin S. O. (2020). Student-tsentrystsirovy pidkhid v osviti: vyzvy ta perspektyvy [Student-centered approach in education: challenges and prospects]. *Osvitni innovatsii*. № 8. S. 34–42 [in Ukrainian].
8. Levchenko V. I. (2018). Pedahohichna maisternist vykladacha : tekhnolohichnyi aspekt [Pedagogical mastery of the teacher: technological aspect] : monohrafiya. Kyiv : Vydavnytstvo KNU. 312 s. [in Ukrainian].
9. Nikitina L. O. (2021). Vplyv profesiynoi maisternosti vykladacha na motyvatsiiu studentiv [The impact of professional mastery of the teacher on student motivation]. *Osvita ta pedahohichna nauka*. № 12, S. 14–22 [in Ukrainian].
10. Petrov V. H. (2019). Formuvannia kompetentnostei u konteksti student-tsentrystsirovoho pidkhodu [Formation of competencies in the context of a student-centered approach]. *Naukovi zapysky NUBiP*. № 4. S. 89–98 [in Ukrainian].
11. Rudenko O. V. (2020). Rozvytok pedahohichnoi maisternosti u vykladachiv vyshchoi shkoly [Development of pedagogical mastery in higher education teachers]. *Pedahohichna maisternist ta innovatsii*. № 2. P. 44–52 [in Ukrainian].
12. Smirnova O. H. (2019). Innovatsii v pedahohichnii diialnosti: dosvid i perspektyvy [Innovations in pedagogical activity: experience and prospects] : monohrafiya. Kharkiv : Vydavnytstvo KhNU. 288 s. [in Ukrainian].
13. Sokolov M. A. (2020). Formuvannia student-tsentrystsirovoho osvitynoho seredovyscha: pedahohichni instrumenty [Formation of a student-centered educational environment: pedagogical tools]. *Osvita XXI stolittia*. № 6. S. 19–26 [in Ukrainian].
14. Tarasenko Yu. M. (2019). Pedahohichna maisternist u konteksti kompetentnisnoho pidkhydu [Pedagogical mastery in the context of a competency-based approach]. *Zbirnyk naukovykh prats KNU*. № 7. S. 66–73 [in Ukrainian].
15. Chernenko A. V. (2021). Vzaemodiia vykладacha ta studentiv: formuvannia efektyvnoho osvitynoho seredovyscha [Interaction between the teacher and students: forming an effective educational environment]. *Pedahohichnyi dyskurs*. № 9. S. 27–35 [in Ukrainian].

Shpaliarenko Yu. Pedagogical skills of the lecturer as a factor in the formation of a student-centered educational environment

The article carried out a comprehensive analysis of the role of pedagogical mastery of contribution in the formation of educational media aimed at students. Педагогічна майстерність розглядається як багатогранне явище, що включає професійні компетентності, здатність до постійного саморозвитку, критичного самоаналізу та вміння використовувати сучасні інноваційні методики й підходи. A teacher who continually improves his skills, caters to the individual needs and abilities of every student, which is especially important in the context of a particularly oriented learning.

Particular respect is given to the student-centered approach, which changes the traditional model of learning: students become active participants in the learning process, where the teacher acts as a mentor and facilitator, and not just a provider of information. This approach relies on the acquisition of interactive technologies, mixed learning and innovative methods that promote increased motivation, development of initiative and critical thinking among students. It is agreed that the use of new technologies allows students to become more involved in the initial process, activating their role, and pushing forward the level of concentration, thus mastering the initial material becomes more effective and meaningful.

The article emphasizes the importance of interaction between the teacher and the student, which is based on cooperation, trust, mutual understanding and open communication. It has been revealed that such interaction results not only in the effective acquisition of knowledge, but also in the formation of professional competencies necessary for the successful career of students. The mutual importance of developing the independence of students and their ability to make decisions in real professional situations is clear.

In addition, the importance of emotional competence is emphasized, which plays a key role in creating a friendly emotional climate at the beginning.

Key words: *pedagogical excellence, educational environment, student-centered approach, innovative methods, teacher-student interaction, professional competencies, active learning, blended learning, critical thinking, mentoring.*

УДК 811.111’373.7:37.016
DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2024.101.14

Шутенко І. В., Лотошнікова С. А.

РОЗВИТОК КОЛОКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ЯК ІНОЗЕМНОЮ

Стаття надає короткий огляд основних подій у дослідженнях колокацій, привертає увагу до важливості колокаційної компетентності та обговорює, чому її важко розвинути. Вона також окреслює роль викладача в розвитку колокаційної компетентності тих, хто вивчає англійську мову як іноземну, і пропонує рекомендації щодо прийомів і способів її формування.

Колокаційна компетентність є обов’язковою для ефективного спілкування англійською мовою, оскільки вона покращує сприйняття та продукування мовлення, надаючи спроможність складати речення з готових лексичних блоків, а не